

Auditieve discriminatie

Gebruik zo veel mogelijk zintuigen.

Veel dyslectici hebben problemen met de auditieve discriminatie. Ook als dit niet al te significant uit de orthopedagogische testen blijkt, is het vaak toch raadzaam er even naar te kijken.

Naast een genormeerd betekenisvol dictee nam ik meestal **een eigen uitgebreid dictee van onzinwoorden** van. Volgens de normale klank-tekenkoppeling en in toenemende complexiteit zo'n beetje op de manier als de Klepel dat voor lezen doet. Belangrijk bij zo'n dictee is dat er **geanticipeerd wordt op eventuele problemen met assimilatie, perseveratie, sequentie, svarabaktivocalen, interferentie met bestaande woorden e.d.**

Het moet een behoorlijk lange lijst zijn om goed inzicht te krijgen in de frequentie en in de vermoeidheidsfactor bij de leerling.

Bij het afnemen van het dictee is het uiteraard belangrijk de leerling goed te observeren. Hoe kijkt hij, is hij gespannen, hoe is de ademhaling?

Staan de ogen bij het luisteren naar boven, dan zoekt de leerling vaak naar een bekend visueel woordbeeld. Staan de ogen wat naar beneden, dan vindt hij het mogelijk een erg vervelende opdracht. (Zie elders op deze site "De stand van de ogen")

Een uitgebreide analyse van het dictee is nodig om tot een goede begeleiding te komen. Soms blijkt er uit het dictee ook het een en ander over de achterliggende problematiek.

Zo is het me bijvoorbeeld opgevallen dat leerlingen die als kind buisjes in de oren hadden, nogal eens extra moeite hebben om de klinkers goed uit elkaar te houden. Leerlingen die een beugel hebben gehad, hebben soms extra moeite met de klanken voor in de mond. Kinderen die op drie- of vierjarige leeftijd vaak oorontsteking gehad hebben, hebben wel eens moeite met de liquidae de zogenaamde **molenaar-medeklinkers**. Etc.

Soms is ter verificatie van e.e.a. een extra dictee van normale betekenisvolle woorden nodig.

In veel gevallen zal men een individuele oefening voor de auditieve discriminatie kunnen maken.

De leerling moet wel gemotiveerd zijn om te gaan oefenen. Anders heeft het geen nut. Als een leerling echt wil, dan kun je vaak erg veel vooruitgang boeken met een aanpak waarbij je zo veel mogelijk zintuigen inschakelt. Het is voor de leerling motiverend als hij bij tussentijdse controles met een paar onzinwoorden merkt dat hij veel nu minder fouten maakt bij het luisteren.

Aanwijzingen voor de oefening.

Een woordpaar c.q. woordtrio wordt 2 keer op een bandje of cd ingesproken.

Dan volgt een pauze van 3 seconden.

Dan het volgende woordpaar c.q. woordtrio.

De oefening wordt afgedrukt op lichtblauw, lichtgroen, grijs of ecru papier.

Dat is vaak prettiger voor de leerlingen om te lezen.

Als de leerling ook moeite heeft met het onthouden van langere zinnen, dan wordt aan het einde van de oefeningen ook een set zinnen in toenemende lengte toegevoegd voor het trainen van het auditief bereik.

Als je de onderdelen van de individuele oefeningen per klank op de computer bewaart, kun je na enige tijd heel snel een nieuwe oefening samenstellen.

Dit geldt ook voor de opnames voor een cd.

Oefening auditieve discriminatie. Een kort voorbeeld.

Deze oefening heeft betrekking op klanken die voor jou moeilijk in het gehoor te onderscheiden zijn.

Deze oefening met bijbehorend bandje op 15 verschillende dagen 1 keer uitvoeren.

Daarna 1 keer per 2 maanden herhalen.

Oefening A

1. **Luister naar 2 woorden op het bandje (de cd) zonder op het blad te kijken.**
Houd je ogen in de middenstand.¹
2. **Luister nog eens naar de twee woorden en lees tegelijk de woorden mee op het blad.**
3. **Druk op pauzeknop.**
4. **Herhaal de 2 woorden terwijl je twee vingers op de keel legt om **het verschil** tussen de **f** en de **v** te voelen.** (Resp. **t** en **d**).
5. **Af en toe** Schrijf de 2 woorden met een vinger in de lucht, terwijl je ze nog een keer uitspreekt.
6. **Ga naar de volgende 2 woorden.**

Medeklinkers stemloos – stemhebbend

f.	v.	
1. f atsoen	v at	
2. f onkelen	v onken	
3. f el	v el	
4. duif	dui ven	
5. heeft	he vig	
6. helft	hel ver licht	
7. lanter f anten	lanter v anten * * onzinwoord	
8. hand f rees	hand v at	
9. f uik	v uik *	
10. f raast *	v raast *	

Jouw verschillen

f =
v =

¹ Dit is de beste 'luisterstand'

	t	d
1.	stati o n	stadi o n
2.	gante n *	gande n *
3.	hel f ten	hel d en
4.	smel t en	mel d en
5.	voort a l *	voord a l *

t =

d =

Oefening B

1. Luister naar 2 woorden op het bandje (de cd)zonder op het blad te kijken.
Houd je ogen in de middenstand.
2. Luister nog eens naar de twee woorden en lees tegelijk de woorden mee op het blad.
3. Zeg de 2 woorden na. **Let daarbij goed op het verschil** in de mond, de keel en bij de lippen **bij de rood afgedrukte letters**.
4. **(Af en toe)** Schrijf de 2 woorden met een vinger in de lucht, terwijl je ze nog eens uitspreekt.
5. Ga naar de volgende 2 woorden.

medeklinkers

	m	n
1.	kl i mt	li n t
2.	me e	nee
3.	som s	on s
4.	gom p *	gon -p *
5.	man t el	nan t el *
6.	grom t	ron d
7.	kolom m en	colonn e s
8.	rom p	bron -p *
9.	smer e n	sn e ren
10.	slaam m *	sla a n
11.	ram m	ran m *
12.	verlam t	verbr a nd
13.	verstom t	verst o nd

* onzinwoord

m =

n =

m

1. druvental *
2. poump *
3. revevlak *

1. druvetal *
2. poup *
3. revelak *

m =

m

r

1. drijvertak *
2. paamp *
3. rubemlak *
4. pooms *
5. pmolk *

1. drijvertak *
2. paarp *
3. ruberlak *
4. poors *
5. prolk *

m =

r =

k

p

1. kokluin *
2. pokken
3. rastok *
4. veksan *
5. hijkdur *

1. kopluin *
2. poppen
3. rastop *
4. vepsan *
5. hijpdur *

k =

p =

n

ng

1. speutelan *
2. tinkelron *
3. smilluitun *
4. vinnen

1. speutelang *
2. tinkelrong *
3. smilluitung *
4. vingen

n =

ng =

--

t (d)

1. torensla *	torentsla *
2. mikschrui f *	mikschruift *
3. bevolg *	bevolgt *
4. geroemste *	beroemdste

t =

Etc. medeklinkers

klinkers

oo

o

1. hooi	hoi
2. rooien	Roy
3. doog *	dog *
4. nabootsen	botsen
5. bloot	blot *
6. rood	rot
7. doompen *	dampen *
8. dolen	dollen

oo =
o =

eu

uu

1. deur	duur
2. geul	guul *
3. weur *	wuur *
4. deuk	duuk *
5. ponsteun *	ponstuun *
6. beunhamp *	buunhamp *
7. geustak *	guustak *
8.	

eu =
uu =

u

e = ü

e

1. tadug *	tadeg *	tadeg *
2. torrug *	torreg *	torreg *
3. bleimul *	bleimel *	bleimel *
4. gimstrum *	gimstrem *	gimstrem *
5. buttees *	bettees *	bettees *

u =
ü =
e =

Etc. klinkers.

C Oefening voor het auditief geheugenbereik.

Werkwijze

A.

1. Luister naar een zin op de band. Dek de gedrukte zinnen af.
2. Zet de recorder op pauze.
3. Herhaal de zin letterlijk.
4. Controleer op het blad of je de zin goed hebt herhaald.
5. Volgende zin.

B.

Maak eventueel zelf groepjes nieuwe zinnen die steeds langer zijn.
De zinnen moeten te maken hebben met je opleiding.
(Tot maximaal 35 woorden)
Neem de zinnen op een band op.
Doe de oefening op dezelfde manier als bij A aangegeven staat.

Hier volgen dan setjes van 4 zinnen die steeds een woord langer zijn (11 woorden – 24 woorden) en die op de band / cd zijn ingesproken.

Enkele opmerkingen bij het instuderen van de oefening

Het belangrijkste is dat de leerling goed de **verschillen tussen de klanken leert voelen**. Dat geeft vaak het beste houvast.

De stemhebbende – stemloze opponenten staan aan het begin van de oefening, omdat je hiervan sommige erg lang kunt aanhouden. Zo kan de leerling het verschil beter voelen. Dit geldt ook voor de **m** en de **n**. Hij kan al oefenende de klanken steeds korter maken, en zo steeds subtieler leren voelen.

Het hangt van de leerling af, hoe hij het verschil voelt. Als hij maar in het hele rijtje steeds hetzelfde verschil voelt.

Soms moet je even met de leerling ‘zoeken’

Dan kan het boek :**G. Van Maele ‘Handleiding bij de uitspraakleer’** uitkomst bieden. Hier staan hele rijtjes met verschillen in.

Een ander boek dat wel eens handig is om te raadplegen is:

‘Logopedie voor onderwijsgevenden van Drs. Mieke Pronk-Boerma
ISBN 90-244-1289-7

Sommige leerlingen voelen heel goed verschil in **hoe een klank door het lichaam trilt** als je hem flink aanhoudt. Later voelen ze ook subtielere trillingen.

Voorbeeld van klanken die je goed kunt aanhouden:

- oo: trilt richting achterhoofd
- o: trilt vanuit borst richting mond
- ie: trilt vanaf hoofd langs rug naar beneden
- m: trilt naar beneden tot in de voeten
- n : trilt tot in de top van de neus
- ng: vibreert bij nek
- etc.

Veel leerlingen krijgen zo plezier in de klanken. Zo werkt iets wat eerst blokkeerde, nu juist ontspannend. Ze hebben vaak al snel het gevoel dat ze meer greep op het klankproces krijgen.

Een **leuke oefening** om het verschil tussen de **m** en de **n** te ervaren is de volgende: bij het aanhouden van de **m** ben je niet zo gemakkelijk om te duwen als wanneer je de **n** aanhoudt.

Anekdote. Een oosterse yogi zei ooit: “Een oosterse monnik duw je niet zo gauw om want die eindigt zijn gebed met Om (dus met een lange M.) Een westerse monnik duw je zo om, want die eindigt zijn gebed met Amen (dus met een N).”

Wat betreft **de klinkers** en klinkercombinaties volgt hier een **overzichtje van de belangrijkste verschillen** die je kunt voelen.

Klinkers van voor naar achter in de mond *)

voor naar midden

ie – ee – uu – i – eu –ei – e

midden

u – ui – aa

achter

a – o – oo –ou – oe

*) plek is bij benadering. Afhankelijk van de medeklinkers erachter kan de plek iets verschuiven.

Kin bij klinkers

kin laag

aa
a
o
e

kin laag tot midden

eu

kin midden

i
u
ee
oo

kin hoog

ie
uu
oe

Klinkers ten opzichte van elkaar

o kin lager dan bij **oo**
lippen beetje meer gerond dan bij

a meer naar achter dan bij **aa**
mond minder ver open dan bij

i	mond iets meer gesloten dan bij iets meer naar achter dan bij tong vlakker dan bij mond iets minder breed dan bij	ie
u	kin lager dan bij tong vlakker dan bij mond minder gestulpt dan bij	uu
e	kin lager dan bij tongpunt iets hoger dan bij mond minder breed dan bij iets meer naar achter dan	ee

Tweeklanken articulatie

ui	midden gerond tamelijk gesloten half lang
ie	voor gesloten kin hoog tongmassa naar voren breed half lang
ei / ij	voor half gesloten ongerond kin ca. midden
eu	half gesloten voor half lang kin midden – laag
oe	achter gesloten kin hoog
ou	achter gerond